

15.3.2021

Paikallisvoima ry:n lausunto sähkön siirtohintoja koskevasta hallituksen esityksestä (265/2020) sekä kansalaisaloitteesta laiksi sähkömarkkinalain sekä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Paikallisvoima kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikossa mainituista ehdotuksista sähkömarkkinalainsäädännön muuttamiseksi.

Yleistä

Ehdotuksien päätavoite on hillitä sähkön siirtohintojen korotuspaineita. Tämän taustalla on nähdäksemme julkisen keskustelun myötä syntynyt paine tehdä jotakin sähkön siirtohintojen nousun hillitsemiseksi erityisesti kuluttajien osalta. Suomessa sähkön siirtohinnot kuluttajille ovat Energiaviraston tilastojen mukaan hieman eurooppalaisen keskitason yläpuolella, mutta kaukana eurooppalaisesta huipputasosta. Sähkön kokonaishinta kuluttajille on Suomessa eurooppalaisittain verrattuna edullinen. Verkkoyhtiöiden tuottotaso ei ole Suomessa lainkaan poikkeuksellinen, ja Energiavirasto ennustaa sen laskevan alkaneella valvontajaksolla ilman mitään säädösmuutoksia.

Paikallisvoiman jäsenyhtiöiden tavoitteena on turvata kohtuuhintainen sähkönjakelu toiminta-alueellaan ajatellen nimenomaan asiakkaiden etua. Haluamme huomauttaa, että jäsenyhtiöistämme yksikään ei ole korottanut hintojaan viime vuosina sitä määrää, mitä valvontamalli mahdollistaisi. Keskimäärin jäsenyhtiömme ovat korottaneet viimeisen kolmen vuoden (2018-2020) aikana hintojaan 2,04% vuodessa, kun Suomen kaikkien verkkoyhtiöiden keskimääräinen vuosikorotus oli 3,93% samalla aikajaksolla.¹ Samaan aikaan jäsenyhtiömme ovat tulouttaneet pääosin julkisille omistajilleen (kunnille) vuosittain keskimäärin 7,8% liikevaihdostaan muodostaen merkittävän tukijalan suomalaiselle kunta- ja paikallistaloudelle. Pidämme valitettavana, että muutamien suurten, ulkomaisessa omistuksessa olevien jakeluverkkoyhtiöiden tuoton maksimointi on johtanut koko alan leimaamiseen julkisuudessa.

Sähkön siirtoyhteyksien vahvistamiseksi tehty investoinnit ovat selvästi vähentäneet sähkönjakelun keskeytysten määrää kuluneen vuosikymmenen aikana. Keskeytykset ovat laskeneet alle puoleen sekä kappalemääräisesti että ajassa mitattuina. Asiakkaat ovat siis saaneet siirtomaksuilleen vastinetta parantuneena sähkönjakeluna.

Kommentit hallituksen esitykseen

Hallituksen esityksessä sähkömarkkinalain 26 a §:ssä ehdotetaan, että sähkön siirtohintojen vuosittainen korotusraja lasketaan 8%:iin asiakasryhmäkohtaisesta viimeisen 12 kk:n keskiarvosta. Korotusraja on tähän saakka ollut 15%. Korotusraja ei vaikuta verkkoyhtiön sallitun tuoton laskentaan. Sellaiset yhtiöt, joille Energiavirasto on

¹ Lähteet, Paikallisvoiman jäsenkysely & Energiavirasto: "Sähkön hintatilastot: Sähkön toimitusvelvollisuus- ja siirtohintojen kehitys" 15.3.2021

2019 päättyneeltä valvontakaudelta vahvistanut alijäämän, voivat soveltaa vanhaa 15% korotusrajaa vuoden 2023 loppuun saakka. Pidämme ehdotusta ymmärrettävänä, mutta korostamme, ettei korotusrajan soveltaminen saa estää kaikkien verkkoyhtiöiden mahdollisuutta kerätä valvontamallin mukainen sallittu tuotto, kuten Perustuslakivaliokunta on linjannut.

Hallituksen esityksen SML 119 §:ssä ehdotetaan toimitusvarmuusvaatimusten toteuttamiseen kahdeksan vuoden lisäaikaa sellaisille yhtiöille, joiden keskijänniteverkon maakaapelointiaste oli enintään 60% vuoden 2018 lopussa. Nykyinen lainmukaisten toimitusvarmuusvaatimusten takaraja siis siirtyisi vuodesta 2028 vuoteen 2036. Pidämme tätä ehdotusta kannatettavana ja vaikutuksiltaan hintojen nousupaineita ajatellen merkittävämpänä kuin korotuskaton laskemista.

Emme pidä perusteltuina ehdotuksen SML 52§:ään sisältyvää velvoitteita, jonka mukaan jakeluverkkoyhtiöiden tulisi laatia kehittämissuunnitelmien yhteydessä joka toinen vuosi suunnitelma kulutusjouston, sähkövarastojen, jakeluverkonhaltijan energiatehokkuustoimenpiteiden ja muiden resurssien mahdollisesta käytämisestä vaihtoehtona jakeluverkon siirtokapasiteetin laajentamiselle. Tällaisen suunnitelman tekeminen olisi työlästä ja sen tekeminen joka toinen vuosi epäsuhteessa siihen, että tosiasiaassa jakeluverkkoja kehitetään huomattavasti pidemmällä perspektiivillä. Koska viranomaisen mahdollisuus arvioida tällaisten suunnitelmien lainmukaisuutta olisi hyvin rajallinen, jäisi velvoite todennäköisesti vain turhaa työtä ja byrokratiaa aiheuttavaksi kirjaukseksi.

Vielä ongelmallisempaa pidämme 52§:n 3 kohdan vaatimusta julkisen kuulemisen järjestämisestä verkon kehittämissuunnitelmista ja verkkoyhtiön velvollisuutta julkistaa tällaisen kuulemisen tulokset. Ottaen huomioon asiakkaiden mahdollisuudet arvioida sähkönjakeluverkkojen teknisten toteutusvaihtoehtojen kustannustehokkuutta, soveltuvuutta paikallisiin olosuhteisiin ja merkitystä toimitusvarmuuden kannalta, johtaisi julkinen kuuleminen hyvin helposti väärinymmärryksiin ja vastakkainasettelun lisääntymiseen yhtiöiden ja asiakkaiden välillä. Kuulemisten toteutukseen syntyisi myös todennäköisesti suurta vaihtelua eri yhtiöiden välillä ja viranomaiselle lisätyötä tämän valvonnasta. Ymmärrämme, että vaatimuksen taustalla on direktiivi, mutta ehdotamme, että direktiivin velvoite toteutettaisiin esimerkiksi viranomaisen ylläpitämällä sähköisellä alustalla, jossa kaikkien verkkoyhtiöiden suunnitelmat olisivat julkisesti saatavilla ja kommentoitavina. Tämä keventäisi työmäärää ja olisi tasapuolisempi menettely myös eri yhtiöiden asiakkaiden näkökulmasta.

Hallitus esittää lakiin sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta 14 §:ään muutosta, jolla Energiavirasto voisi pidentää verkkoyhtiön yli- tai alijäämän tasoitusjaksoa enintään neljällä vuodella, eli kahden valvontajakson mittaiseksi. Tämä ehdotus on kannatettava, koska se voi vähentää asiakashintojen kertakorotusten tai -laskujen jyrkkyyttä.

Kommentit Kansalaisaloitteeseen

Kansalaisaloitteen esityksessä sähkömarkkinalain 26a§:ssä edellä mainittu sähkön siirtohintojen korotusraja laskettaisiin 5%:iin. Tämä raja olisi nähdäksemme niin alhainen, että se johtaisi suurella todennäköisyydellä siihen, että verkkoyhtiöiden perustuslaillinen oikeus kerätä lain sallima tuotto estyisi.

Kansalaisaloite esittää lakiin sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta (10§) kirjausta, jonka mukaan Energiaviraston tulisi määrätä verkkoliiketoimintaan sidotun

pääoman arvostusperiaatteista siten, ettei sidotun pääoman arvo "olennaisesti poikkeaisi" sen taseeseen kirjatusta arvosta. Mikäli näin tehtäisiin, menettäisi moni Paikallisvoiman jäsenyhtiö kaiken tuottopohjansa, koska verkko-omaisuuden arvo on taseista poistettu jo kauan sitten. Tämä johtuu siitä, että kirjanpidolliset poistoajat ovat huomattavasti lyhyemmät kuin verkko-omaisuuden käyttöikä. Toisin sanoen monilla yhtiöillä tasearvot ovat lähellä nollaa, vaikka niillä on paljon toimivaa sähköverkkoa. Muutos johtaisi myös siihen, että ne yhtiöt, jotka voisivat, alkaisivat kasvattaa taseidensa pääoma-arvoja esimerkiksi investoimalla mahdollisimman kalliisti tai tekemällä muita yritysjärjestelyjä tai kirjanpitoa toimia tasearvojen paisuttamiseksi kasvattaen näin sallittua tuottoaan varsin tehottomasti.

Edelleen kansalaisaloitteessa esitetään 10 §:ään kirjausta, jonka mukaan Energiaviraston on määrättävä verkkotoimintaan sitoutuneen pääoman tuoton määrittämistavasta, joka vastaa yrityksen todellista pääomarakennetta. Tämä muutos kannustaisi yhtiöitä kasvattamaan taseen omaa pääomaa, mikä voidaan tehdä esimerkiksi sijoittamalla verkkoyhtiöön varoja emoyhtiön toimesta. Tällöin yhtiön sallittu tuotto kasvaisi. Paikallisvoiman jäsenyhtiöistä merkittävä osa todennäköisesti vähentäisi vieraan pääoman (lainan) käyttöä ja rahoittaisi lain edellyttämät investoinnit enemmän asiakashintoihin korotuksilla.

Kaiken kaikkiaan kansalaisaloitteen tavoitteet ovat ymmärrettävät, mutta ne on kirjoitettu yhtiöiden tämänhetkistä tilaa ja toimintaa tarkastelemalla huomioimatta sitä, kuinka yhtiöt muuttaisivat toimintaansa muutosten voimaantultua. Näiden muutosten vaikutukset asiakashintoihin olisivat kansalaisaloitteen omien tavoitteiden vastaiset.

Lopuksi haluamme korostaa, että sähköverkkojen ylläpitäminen ja kehittäminen eivät ole irrallinen liiketoiminta-alue, vaan osa suomalaisen sähkö- ja energiajärjestelmän kehittämistä päästöttömäksi. Suomen kunnianhimoiset hiilineutraalisuustavoitteet nojaavat yhteiskunnan eri sektoreiden sähköistämiseen ja sähkön kulutuksen kasvuun. Samaan aikaan sähkön tuotantorakenne muuttuu yhä suuremmin verkkoja ajoittain kuormittavaksi tuulivoiman voimakkaan lisääntymisen myötä. Tämä kaikki edellyttää lisäinvestointeja sähköverkkoihin. Hallituksen esitys ja kansalaisaloite eivät valitettavasti näitä investointeja edistä.

Kunnioittavasti,

Toivo Hurme
Toiminnanjohtaja
Paikallisvoima Ry

Paikallisvoima ry:n jäsenyhtiöt:

Alajärven Sähkö Oy
Ekenäs Energi Ab - Tammisaaren Energia Oy
Esse Elektro Kraft Ab
Etelä-Savon Energia Oy
Forssan Verkkopalvelut Oy
Haminan Energia Oy
Herrfors Oy Ab
Hyvinkään Lämpövoima Oy
Jylhän Sähköosuuskunta
Kanteleen Voima Oy
Karhu Voima Oy
Katternö Oy Ab
Kauhavan Kaukolämpö Oy
Keravan Energia Oy
Keuruun Sähkö Oy
Koillis-Satakunnan Sähkö Oy
Kokemäen Lämpö Oy
Kokemäen Sähkö Oy
Kokkolan Energia Oy
Korpelan Voima Oy
Koskienergia Oy
Kotkan Energia Oy
Kronoby Elverk Ab
Kuoreveden Sähkö Oy
Köyliön-Säkylän Sähkö Oy
Lammaisten Energia Oy
Lankosken Sähkö Oy
Lehtimäen Sähkö Oy
Lempäälän Energia Oy
Leppäkosken Sähkö Oy
Liedon Lämpö Oy
Naantalin Energia Oy
Nivos Oy
Nurmijärven Sähkö Oy
Nykarleby Kraftverk Ab
Outokummun Energia Oy
Paneliankosken Voima Oy
Parikkalan Valo Oy
Porvoon Energia Oy - Borgå Energi Ab
Raahen Energia Oy
Raaseporin Energia Oy
Rauman Energia Oy
S2B Energia Oy
Sallila Energia Oy
Smart Energiapalvelut Oy
Seinäjoen Energia Oy
Suomen Voima Oy
Tripower Oy
Vakka-Suomen Voima Oy
Valkeakosken Energia Oy
Vatajankosken Sähkö Oy
Vetelin Energia Oy
Ålands Elandelslag
Äänekosken Energia Oy